



Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/26, p. 1-20

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.12774>
ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

Article Info/Makale Bilgisi

✍ **Referees/Hakemler:** Prof. Dr. Mehmet KÖÇER –
Doç. Dr. Recep DÜNDAR

This article was checked by iThenticate.

SAVAŞ YILLARININ OLAĞANÜSTÜ BİR UYGULAMASI: TOPRAK MAHSULLERİ VERGİSİNİN HAYATA GEÇİRİLMESİ

*Mehmet Korkud AYDIN**

ÖZET

II. Dünya Harbi yıllarında, tüm dünyayı etkisi altına almış olan savaş şartları Türkiye'yi de ağır bir şekilde etkilemişti. Dönemin hükümetleri, bu şartlar karşısında Türkiye'yi korunmak ve olası bir savaş durumuna karşı hazırlıklı olmak adına ekonomik alanda bir takım sert tedbirler almak zorunda kalmıştı. Savaş yıllarında alınmış olan bu sert tedbirlerden biri de Toprak Mahsulleri Vergisinin çıkarılması ve uygulanması olmuştur. Toprak Mahsulleri Vergisi, tarım işletmeleri ile çiftçileri olağanüstü vergi sistemine dâhil eden bir uygulamadır. Uygulamanın bu yönüyle Varlık Vergisinin uygulanması konusunda yardımcı bir işlevi olduğu da görülmektedir. Toprak Mahsulleri Vergisi, ortaya çıkışı itibari ile savaş şartları altında devletin ve milletin bekasını korumak maksadıyla hayata geçirilmiş olsa da, dönemin diğer ekonomik tedbirlerinde olduğu gibi uygulamada gerekli ölçü muhafaza edilememiştir. Kanun hükümlerini uygulamakla görevli memurların işgüzarlıkları yahut iş bilmezlikleri, çiftçi kesiminin mağdur olmasına neden olmuştur. Ayrıca, Toprak Mahsulleri Vergisi, TBMM'de ciddi tartışmalara da sebep olmuştur. Meclis gündemine gelen bir kanun tasarısının Genel Kurul'da tartışılması normal bir durum olsa da, dönemin şartları ve tek partili idare anlayışı göz önünde bulundurulduğunda söz konusu tartışmalardan hükümetin uygulamalarına karşı alışılmışın dışında bir tepki gösterildiği de anlaşılmaktadır. II. Dünya Harbinin sona ermesinden sonra da 1947 yılına kadar yürürlükte kalan Toprak Mahsulleri Vergisi, toplumda ciddi huzursuzluklara neden olmuş bir uygulamadır.

Anahtar Kelimeler: Toprak Mahsulleri Vergisi, CHP, Refik Saydam, II. Dünya Harbi

* Dr., Kırıkkale Üniversitesi. El-mek: korkudaydin@kku.edu.tr

**AN EXTRAORDINARY PRACTICE OF WAR YEARS:
REALIZATION OF AGRICULTURAL PRODUCTS OFFICE TAX****ABSTRACT**

During the 2nd World War years, the extreme war conditions, which affected the whole world, also affected Turkey in a serious level. The governments of the period had to take several strict measures to ensure that Turkey would be ready in case of a possible war. During the war years, one of the measures that were taken in the field of economics was the enactment and application of the Agricultural Products Tax. The Agricultural Products Tax is an application that included the agricultural businesses and farmers in the taxation system. In this aspect, it was also observed that it had an auxiliary function in the application of the Property Tax. Although the Agricultural Products Tax was enacted for the purpose of the protection of the survival of the state and the nation under serious war conditions, the required balanced application could not be maintained in practice, which was also the case in other economic measures of the period. The heedlessness or ignorance of the officials who were assigned to apply the law caused that farmers were mistreated. The Agricultural Products Tax was also continued after the 2nd World War ended until the year 1947, and caused serious unrest in the society.

STRUCTURED ABSTRACT

During the 2nd World War years, the war conditions that affected the whole world also affected Turkey heavily. Not only Turkey faced a threat of hot war but also it faced heavy depression in economic terms. The governments had to take precautions to solve the economic problems Turkey faced and be prepared for a possible war. Examples for this might be considered as the Capital Tax, National Protection Law and Agricultural Products Tax.

The law on Agricultural Products Tax was presented for vote of the members of the parliament on June 4, 1943 after discussions and arguments; and although 168 members did not join the voting, the law was enacted with 283 aye votes as the Law with the number 4429. The law was released in Official Gazette on June 7, 1943.

The Agricultural Products Tax was a law that was enacted to cover the basic food requirements of the society and the army in case of a war. In addition, it is also known that it was enacted to support the Capital Tax. This intention shows the extraordinary status of the tax in question.

The Agricultural Products Tax caused serious arguments in the Grand National Assembly. Although it is a usual situation that a law draft that is brought to the agenda of the assembly is discussed, it is understood from the discussions that there were major oppositions against the draft under then-present conditions and under the rule of single-party government.

Turkish Studies

The Agricultural Products Tax was a taxation system enacted by the government for the sake of not having to apply the national specific taxation again, which was the case during the National Struggle Period. However, when the draft was brought to the agenda of the assembly, it was claimed that it resembled the Tithe Tax in terms of its contents, which was abolished in 1925 by the Government. The reason for the arguments in the TGNA was this simulation.

The Agricultural Products Tax consisted of nine parts. According to the Agricultural Products Tax, it was planned that taxes would be collected from the silk cocoon and some other products. These products were collected under three titles as grains, legumes, and other crops. The products that were considered under the grains title were white millet, barley, wheat, rye, rice plant, spa, bird food, impure, corn and oat. The products under the legumes were horse-bean, peas, kidney-bean, beans, lentil and chickpea. The products that were collected under the other products title are opium (gum), pistachio, sunflower, nut, hempseed (seed), flax, dried figs, dry grapes, citrus fruits, beet, potatoes, sesame, tobacco, and olives.

The Agricultural Products Tax also caused serious debates and reactions in the application stage. For the first time, the fact that the products that were the subject matter of the tax were spread over a vast area would make the lives of the villagers difficult, because they had to stay on duty to protect their harvested products to be able to pay the taxes. In addition, the agricultural products that were collected as the tax were transported to the collection centers determined by the government by the producers themselves. In addition to all these, as a result of the heedlessness of the practitioners and as a result of their lack of sufficient knowledge, unwanted scenes were observed in practice.

Negative scenes like the collection and decay of the products in open air increased the reaction of the citizens towards the government.

The Agricultural Products Tax, which is also known as the "Green Crop Tax" among people, was the topic of criticisms in the press. It was mentioned in the articles in the newspapers that there were serious problems in application. The Agricultural Products Tax also caused disappointment in the Government as well as in the society because the desired return was not observed in this context. In addition, the government also received the reactions of the citizens. In this respect, 24.316 citizens applied to relevant institutions to complain. These complaints were like the bribery of the officials who were assigned to collect this tax, abuse of their duties, and unjust practices during the collection of the tax.

The return of the Agricultural Products Tax was not in the form that was desired by the Government. The Government targeted to collect 319 million Turkish Liras as tax between the years 1943-1944 and 1945; however, only 77% of these figures were realized, and the total amount was 233.500.000TL. This scene shows that the Government could not reach its economic targets. Moreover, during this period, the Government caused that the Turkish villagers and the citizens living in rural areas become opponents to it.

By January 1946, debates were experienced in the TGNA to abolish the Agricultural Products Tax. The first meeting on this issue was held on January 18, 1946. As a result of the debates that lasted until January 23, the Agricultural Products Tax and the collection of it was abolished as of January 1, 1946.

After the Agricultural Products Tax was abolished, the unrest it caused still continued in the society, because the citizens who could not pay their taxes faced sanction and fines for this. This situation was brought into the agenda in the TGNA; and for the first time, Sinan Tekelioğlu, the member of parliament from Seyhan, and Necdet Yücer from Çorum gave a draft on this issue in December 1946. By May 21, 1947, the efforts that were spent for nearly six months gave results, and it was decided that the unpaid Agricultural Products Taxes would be forgiven.

The Agricultural Products Tax was an extraordinary precaution taken by the Government during the 2nd World War years. However, the obstacles in the application and the practices that exceeded the reasonable limits caused that the citizens and the Government faced each other as opponents. In addition, the Agricultural Products Tax had an important role in clarifying the opposition in CHP.

Keywords: Agricultural Products Tax, CHP, Refik Saydam, 2nd World War

1.GİRİŞ

Vergi, devletin gider kalemlerine kaynak sağlamak amacıyla Devletin; gerçek ve tüzel kişilerin gelirin ve servetlerine dayalı olarak belirli oranlarda aldığı aynî ve nakdî paydır. Mal biçiminde alınan vergiye aynî vergi, para olarak alınan vergiye nakdi vergi denmektedir (Seyidoğlu, 1992:948).

Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren tarım kesimini oluşturan çiftçi ve köylüden tarh edilen vergiler; Aşâr, Tarım Mahsulleri Vergisi, Arazi Vergisi (Aşârın kaldırılmasından sonra Mahsulat-ı Arziyye Vergisi), Ağnâm ve bir baş vergisi diyebileceğimiz Yol Vergisi idi (Ökçün, 1968: 193; Feyzioğlu,1954; Önder, 1988: 117).

Osmanlı Devletinin gelir kaynaklarından biri olarak Cumhuriyetin ilk yıllarına kadar yürürlükte kalan Aşâr Vergisi, tarım ürünlerinden %10 oranında aynî ve nakdî olarak alınan bir vergi türü idi. (Karamürsel, 1989: 167). İltizam usulüyle toplanan Aşârın miktarı; Tanzimat'tan sonra artırılmış ve 1904-1905 yılından itibaren % 12.5, yani sekizde bir oranında alınmaya başlanmıştır (Tabakoğlu, 2007: 102). Devlet bütçesinde önemli bir yeri olan, Aşâr vergisinin kaldırılmasına dair ilk işaretler İzmir İktisat Kongresinde belirmiş ve 17 Şubat 1925'te 552 sayılı kanunla kaldırılmıştır. (Ökçün, 1968: 194 vd; Bulutay, Tezel ve Yıldırım, 1974: 39) Aşârın kaldırılmasından sonra Devlet; gelir kaynaklarının uğrayacağı kayıpları göz önünde tutularak aynı kanunla Mahsulat-ı Arziyye Vergisini yürürlüğe koymuştur.(*TBMM Zabıt Ceridesi*.(1341/1925. 15 Şubat, 6-31; *TBMM Zabıt Ceridesi*.(1341/1925. 17 Şubat, 84-118) Bu vergi, üretildiği yerden altmış kilometre öteye taşınan ve öşre tabi mahsuller, un, bulgur gibi gıda maddeleri ile yaş meyve ve sebzelerden mahallindeki fiyatının %10'u oranında alınmıştı (Düstur, III. Tertip, 1953: 57 vd).

II. Dünya Harbi yıllarına kadar değişik tarihlerde uygulanan tarım politikaları ise 1929'dan sonra ağırlaşan ekonomik şartlar karşısında çiftçi ve köylüyü koruyamamış; hatta tarh edilen vergilerin artırılmasıyla durum içinden çıkılmaz bir hâl almıştır. II. Dünya Harbinin başlamasıyla birlikte Türkiye'yi korumak ve olası bir savaş durumuna karşı hazırlıklı olmak amacıyla ekonomik alanda alınan bir takım sert tedbirler, tarım üreticilerini de yakından etkilemiş; yeni mükellefiyetlerle karşı karşıya kalmıştır. Gerek 26 Ocak 1940 tarihli Millî Korunma Kanunundan kaynaklanan zorunluluklar ve gerekse 15 Temmuz 1942 tarihli “% 25 Sistemi” olarak isimlendirilen tarım ürünlerinin vergilendirmesi, tarım işletmeleri ile çiftçileri olağanüstü vergi sistemine dâhil eden uygulamalar olmuştur (*T. C. Resmî Gazete*, 1 Ağustos 1942, Sayı. 5173; *Tasviri Efkar Gazetesi*, 18 Haziran 1943; Pamuk, 1988: 104 vd).

Hububâta uygulanan % 25 sistemi ile üretilen hububâtın 50 tona kadar olan kısımdan %25, 50 tondan 100 tona kadar olan kısımdan %35, 100 tondan fazla olan kısımdan da %50 nispetinde bedeli karşılığı devlete teslim edilmesi kararlaştırılmıştı. %25 sistemi, çiftçi ve köylülerin uygulamaya direnişi, ürünlerini saklamaları ve gerektiği gibi beyânda bulunmalarının yanı sıra Subaşların kanun dışı davranışları nedeniyle başarılı olamamıştı. Bunun üzerine Hükûmet, savaş döneminin olağanüstü şartlarında ordu ve büyük şehirlerin iâşesini sağlayabilmek amacıyla başka bir uygulamaya müracaat etmişti. Bu da 7 Haziran 1943 tarih ve 4429 sayılı kanunla kabul edilen Toprak Mahsulleri Vergisi uygulaması idi.

2. Toprak Mahsulleri Vergisinin Mecliste Görüşülmesi ve Kabulü

14 Mayıs 1943'te Mâliye Vekâletince hazırlanan ve İcrâ Vekilleri Heyeti tarafından kabul edilen Toprak Mahsulleri Vergisi Kanunu tasarısı; Şükrü Saracoğlu imzasıyla 15 Mayıs 1943'te TBMM'ne sunulmuş, TBMM'de oluşturulan geçici encümen tarafından hazırlanan rapor ve mazbata ise 1 Haziran 1943'te Meclis başkanlığına iletilerek 4 Haziran 1943'teki Meclis birleşiminde görüşülmeye başlanmıştı (*TBMM Zabıt Ceridesi*, 1943: 4 Haziran günkü oturuma ek 66 sayılı basma yazı).

Başvekil Saracoğlu, Toprak Mahsulleri Vergisi Kanunu tasarısını Meclis'e sunarken; “Arkadaşlar, geçen sene bütçe yapıldığı zaman 140 milyon lira kadar bir açık derpiş edilmişti. Bütçenin tatbikatı esnasında tahâddüs eden büyük zaruretlar, bilhassa askerî masrafları pek çok artırdı ve fevkalâde bütçe açığımızı o kadar çok artırdı ki bunu Varlık Vergisiyle elde ettiğimiz 250 milyon lira ile ancak kapayabildik. Çünkü fevkalâde bütçemizin masraf kısmı 400 milyonu aşmış bulunuyor. Bu açığı da ancak 250 milyon lira ile kapayabiliyorduk. Bu seneki fevkalâde bütçemize gelince bu bütçe açığının büyük bir kısmını Mâliye Vekilinin bir iki fırsatta sizlere izâh ettiği diğer varidât menbâları ile kapamak imkânı elde edilmiştir. Geri kalan açık 150 milyon liradır. Bu açığı da şimdi tetkik edeceğimiz vergi ile kapamağa çalışacağız.

Bu vergi ile 110-130 milyon lira olacağımızı ümit ettiğimiz gibi, Varlık vergisinden de 30-50 milyon temin edeceğimizi ümit ediyoruz ve böylece yeni bir zaruret yeni bir masraf açmazsa fevkalâde bütçemizi de adi bütçemiz gibi mütevâzin olarak kapamak imkânı elde edeceğiz” sözleriyle bu uygulanmanın gerekliliğine işaret etmişti.

Saracoğlu, konuşmasının devamında da bu verginin Âşâr vergisi ile olan benzerliğine ilişkin eleştirilere cevap vermiş ve Toprak Mahsulleri Vergisini Âşâr'a benzetmemek için ellerinden gelen gayreti sarf edeceklerini söylemişti (*TBMM Zabıt Ceridesi*, 4 Haziran 1943: Devre:7. Cilt: 3. İçtima:1. İnikat: 33, 15 vd; *Tan Gazetesi*, 1943: 5 Haziran; *Ulus Gazetesi*, 1943: 5 Haziran; *Son Posta Gazetesi*, 1943: 5 Haziran).

Başvekil Saracoğlu, her ne kadar verginin âşâr vergisine benzemeyeceğine dair vurgu yapsa da Toprak Mahsulleri Vergisindeki kalemlerin büyük bir kısmının aynı ve bazı ürünlerin de nakdi vergi olarak toplanacak olması nedeniyle, âşâr vergisinin geri getirildiği yorumlarına engel olamamıştı. Aslında basındaki tartışmalar vergi kanun tasarısının Meclis'e getirilmesinden önce kamuoyunda tartışılmaya başlanmış ve sakıncalarına dikkat çekilmişti. Nitekim Tasviri Efkâr Gazetesinde yer alan bir haberde, tam bir hürmet ve teslimiyetle atını, kısırağını, öküzünü, arabasını, buğdayını, hayvanlarının yemini, hatta bir sonraki yılın tohumunu bile vermek zorunda kalan köylünün, içinde boğuştuğu zor şartlarda Toprak Mahsulleri Vergisi ile karşı karşıya bırakıldığı dile getirilmişti (*Tasvir-i Efkâr Gazetesi*, 1943: 28 Mayıs).

Toprak Mahsulleri Vergisi ile ilgili tartışmalar, vergi kanununun görüşmeleri sırasında da devam etmiş ve 170 civarında milletvekili oylamaya katılmamış, katılanların bir kısmı ise vergiyi; Âşâr Vergisinin geri getirildiğini ve uygulamada da birçok sıkıntıya yol açacağını savunarak tenkit etmişlerdi (Kuruç, 1963: 81). Değişik tarihlerde konu hakkında araştırma yapanların görüşü de bu yönde olup; Pamuk, vergi oranının % 10 nispetinde belirlenmesinden hareketle Osmanlı döneminin en temel vergisi olan ve özellikle küçük üreticiler üzerinde ağır bir yük oluşturan Âşâr vergisinin geri getirildiğini ileri sürmüştür(1988: 107). Yine Esat Tekeli de benzer bir değerlendirme yapmaktadır(1943:25).

Toprak Mahsulleri Vergisi Kanunu, TBMM'de yaşanan müzakere ve tartışmalardan sonra 4 Haziran 1943'te milletvekillerinin oyuna sunulmuş; 168 milletvekilinin oylamaya katılmamasına karşın, 283 kabul oyuyla 4429 Sayılı kanun kabul edilmiş(*TBMM Zabıt Ceridesi*, 4 Haziran 1943: Devre:7. Cilt: 3. İçtima:1. İnikat: 33) ve 7 Haziran 1943'te de Resmî Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmişti (*Düstur*, 1943: 3. Tertip. Cilt: 24, 1323; *T. C. Resmî Gazete*, 7 Haziran 1943: Sayı: 5423).

3. Toprak Mahsulleri Vergisinin Hükümleri

Toprak Mahsulleri Vergisi, Varlık Vergisinin bir tamamlayıcısı olarak gündeme getirilmiş, tarım işletmelerini ve çiftçileri de olağanüstü vergi sistemi içine alan bir uygulama olmuştu. Böylece, toplumun her kesimi, devam eden savaş ve yaşanan olağanüstü süreçte millî bir mükellefiyet olarak çıkartılmış olan vergilerle vergilendirilerek "taşın altına elini koymuş" olacaktı(Boratav, 1974: 351). Nitekim Toprak Mahsulleri Vergisi Kanununun gerekçesine bakılacak olursa, "fedakârlık" ve "millî bir vazife" gibi kavramların ön plana çıktığı görülmekte idi(Akman ve Akman, 2011: 82; Öncel, Kumrulu, Çağan, 2010: 33). Yine kanunun gerekçesinde "müdâfaa tedbirlerinden doğan büyük külfetlerin millet efrâdı arasında ahenkli ve âdilâne tevzii" hususunun vurgulanması ve Başvekil Saracoğlu'nun tasarının görüşülmesi sırasında içinde bulunan büyük zorluk ve ihtiyaçlar nedeniyle toprak ürünlerinden vergi alınması cihetine gidildiğini belirtmesi de millî mükellefiyet vurgusunu ön plana çıkarmakta idi(*TBMM Zabıt Ceridesi*, 4 Haziran 1943: Devre:7. Cilt: 3. İçtima:1. İnikat: 33, 16).

Toprak Mahsulleri Vergisi Kanunu dokuz bölümden oluşmuştu. İlk bölümde vergi alınacak ve vergiden muaf tutulacak ürünler (mahsuller) belirtilmişti. Toprak Mahsulleri Vergisi Kanununa göre ipek kozası ile birlikte bazı ürünlerden vergi alınması uygun görülmüştü. Bu ürünler; hububât, bakliyat ve diğer ürünler adı altında üç başlıkta toplanmıştı. Hububât grubuna giren ürünler; akdarı, arpa, buğday, çavdar, çeltik, kum darı, kaplıca, kuşyemi, mahlût, mısır ve yulaf idi. Bakliyat grubuna giren ürünler ise bakla, bezelye, börülce, fasulye, mercimek ve nohut idi. Diğer ürünler adı altında toplanan ürünler de afyon (sakız), Antep fıstığı, ay çiçeği, fındık, kendir (tohum), keten, kuru incir, kuru üzüm, narenciye, pamuk, pancar, patates, susam, tütün ve zeytindi.

Bağ ve bahçelerde ihtiyacı karşılamak için ekilmiş ürünler, özel bütçe ile idâre edilen kuruluşlarla belediyelere ait olan alanlarda yetiştirilen ürünler, kamu yararına yönelik dernek, okul ve hastanelerin kendi ihtiyaçlarını karşılamak üzere yetiştirdikleri ürünler, cezâevleri ve islâhevlerinde çalıştırılan mahkûmların yetiştirdikleri ürünler ise vergiden muâf tutulmuştu.

İkinci bölümde, vergi vermekle mükellef olan kişiler hakkında bilgiler yer almıştı. Ürünlerin olgunlaşma döneminde sahibinden alınacak olan Toprak Mahsulleri Vergisi, eğer arâzi kirâya verilmiş ise kirâcılar; iştirâklı icârlarda ise mâl sahipleri ve kirâcılar üründen aldıkları hisseler nispetinde vergi ödeyeceklerdi.

Üçüncü bölüm, vergi matrahının nasıl belirleneceğine dair hükümleri içermekte idi. Toprak Mahsulleri Vergisi Kanununa göre; şehir ve kasabalarda belediyeler, köylerde Muhtar ve İhtiyâr meclisleri belirleyici idiler. Her üretim yılı, Maliye Vekâletinin belirlediği tarihlerde üretim alanları ve buralardan alınacak tahminî ürün miktarı hakkındaki bilgiyi, mükelleflerin beyânları doğrultusunda hazırlık cetvellerine kaydedeceklerdi.

Belediyeler, Muhtar ve İhtiyâr heyetleri, bu beyânların doğruluğunu araştırmakla da yükümlü tutulmuşlardı. Vergiye tâbi tutulan ürün miktarları; mısır, darı ve çeltik hâricindeki hububâtın ölçülmesi suretiyle, diğer ürünlerde ise mükellefin beyânlarına göre tespit edilecekti. İlgili mükellefin beyânları doğrultusunda, kontrolü yapılacak ürün miktârların ölçüm işlemleri için de bir zorunluluk getirilmiş; her yıl harman zamanından evvel harman zamanı ve harman yığınlarının bulunduğu yerler, yörenin İhtiyâr heyetleri tarafından bildirilmesi kararlaştırılmıştı. Mükelleflerin bu yerlerden başka yerlere harman ve yığın yapması yasaklanmıştı. Ölçme kolları, belirtilen bu yerlerde oluşturulan harmanları ölçmek suretiyle vergiyi tespit edecekti. Miktârları beyân ile tespit edilecek ürünler için tahmin kolları; ürünün olgunlaşmasından evvel sorumlu oldukları bölge içindeki mahalle ve köylerde tarla, bahçe, sergi ve böcekhaneleri gezerek mükelleflerin elde edecekleri ürünün miktârını tahmin etmek suretiyle hazırlık cetvellerindeki beyânları kontrol edeceklerdi. Ölçülecek ürünlerin, ölçüm işlemlerinin tamamlanmasına kadar başka yerlere taşınması ise yasaklanmıştı. Harman, kalkacak vaziyete geldikten sonra üretici (müstahsil), köylerde İhtiyâr meclisine harmanının hazır olduğunu bildirecekti. Bu bildirimden itibaren üç gün içinde harman ölçülmediği takdirde harman; Muhtar ve İhtiyâr meclisi tarafından ölçülecekti. Ölçme kolları; vilâyetlerde vâlinin, kazâlarda kaymakamın tayin ettiği bir ölçme memuru ile bunun yanında şehir ve kasabalarda belediyenin mahalle işleri ile görevlendirdiği kişi ve köylerde de Muhtar veya İhtiyâr meclisi azâsından birinin katılımıyla oluşturulmuştu. Tahmin kolları da benzer şekilde oluşturulmuştu. Ölçme ve tahmin kollarında görevli olan kişilerin sayısı, kazânın büyüklüğü ile köyün mahalle sayısı esas alınarak belirlenmişti.

Dördüncü bölüm, alınacak vergi oranları ile ilgili idi. Kanuna göre aynî alınacak vergiler % 8, nakdî alınacak vergiler ise % 12 üzerinden alınacaktı. Hükûmetin gerekli görmesi durumunda nakdî alınan vergi oranı % 8'e kadar düşürülebilecekti.

Beşinci bölüm ise Toprak Mahsulleri Vergisinin tarh ve tahsiline dâir hükümleri içermekte idi. Burada aynî vergi alınacak ürünler belirtilmişti. Bunlardan hububât grubuna girenler; akdarı, arpa, buğday, çavdar, çeltik, kaplıca, mahlût, mısır, yulaf; bakliyât grubuna girenlerden bakla, bezelye, bürülce, fasulye, mercimek ve nohut; diğer ürünler grubuna giren ürünler ise antepfıstığı, fındık, kuru incir, kuru üzüm, pamuk ve zeytin sayılmıştı. Mükellefler, vergilerini aynî olarak ödemek zorunda idiler. Mükellefler, ölçülerek tespit edilen vergi miktârındaki hububâtı, ölçme işlemini takip eden gün içinde geçici olarak köy ambarlarına teslim etmek zorunda idiler. Miktârı beyân ile tespit edilen üründen kaynaklanan aynî vergiler ise idâre heyetlerince belirlenen tarihlerde, üreticiye bildirilen yerlere yine kendi imkânları ve vasıtaları ile ulaştırılacaktı. Üreticiler, geçici olarak köy ambarlarına teslim ettikleri aynî vergileri, bu ambarlara teslim tarihinden itibaren iki ay

içinde kendi vasıtaları ile teslim yerlerine götürmekle zorunlu tutulmuşlardı. Eğer teslim yeri, köy ambarlarına 25 km'den fazla mesâfede ise kilometre başına iki para hesabıyla nakliye ücreti alacaklardı.

Vergileri nakdî alınacak ürünlerin ortalama değer fiyatı, vilâyet ve kazâ merkezlerindeki belediye meclislerince belirlenecekti. Belediye meclisi toplantı halinde değilse belediye encümeni tarafından fiyatlar tespit edilecekti. Nakdî vergi, zamanı Mâliye Vekâletince tespit edilmek şartıyla iki eşit taksit halinde tahsil edilecekti. Afyon, pancar ve tütün ürünlerinin vergisi ise bunların dışında tutulmuştu. Çünkü Toprak Mahsulleri Ofisi, Türkiye Şeker Fabrikaları Türk Anonim Şirketi gibi kurumlar, satın aldığı afyon ve pancar ürününe ait vergileri, üreticiye yapacakları ödeme sırasında tahsil edeceklerdi. Tütünün vergisi de İnhisârlar İdâresi tarafından tahsil olunacaktı.

Altıncı bölüm, uygulanacak müeyyidelere aitti. Üretim yerleri hakkında yanlış ya da eksik beyânda bulunan mükelleflerin, beyân hâricinde kalan üretim vergileri % 20 zamlı olarak alınacaktı. Belirtilen yerlerden başka yerlerde harman ve yığın edilen ürünlere ait vergiler % 50 zamlı ve yine ölçülmeden evvel harman ve yığın yerlerinden kaldırılan ürünlere ait vergiler % 100 ilâve edilerek tahsil edilecekti. Zamanında tahsil edilmeyen aynî vergiler % 25 zam ile taksit müddetleri içinde ödenmeyen nakdî vergi borçları ise % 10 zam ile tahsil olunacaktı. Vaktinde ödenmeyen vergi borçları hakkında Tahsil i Emvâl Kanunu uygulanacaktı.

Yedinci bölümde, mükellefler ile görevliler arasında yaşanacak uyuşmazlıklarda, üreticilerin itiraz hakkı saklı tutulmuş olup, mükelleflere açık olan kanun yolları gösterilmişti. Tahmin esnasında yaşanan uyuşmazlıklarda mükellefler, tahmin yapıldığı tarihten itibaren 5 gün içinde yazılı olarak şehir ve kasabalarda belediyelere, köylerde İhtiyâr meclislerine itiraz edebileceklerdi. Mükellefin isteği doğrultusunda başka bir tahmin kolu bu iş için görevlendirilerek en geç 15 gün içinde yeni bir tahmin yapması istenecekti. Ancak bu ikinci tahminde verilen karar kesin olacaktı. İtirâz halinde aynî ödenmesi gereken vergi zamları, itiraz sonuçlanana kadar saklanmak üzere köylerde İhtiyâr meclisine tevdi edilecekti. Ölçme kolları tarafından tespit edilen ürünlerde, ölçme işleminden ödeme zamanına kadar geçen süre içinde sel, dolu, kuraklık, yangın ve bulaşıcı hastalıklar gibi nedenlerden dolayı ürünün en az dörtte birinin zarara uğradığı belirlenirse, ürüne ait vergilerde de zarar derecesine göre alınacak vergi kısmen ya da tamamen silinebilecekti.

Sekizinci bölümde alınacak verginin kesinleştiği tarihi takip eden mâlî yıldan itibaren 5 yıl içerisinde tahsil edilmeyen vergilerin asıl ve zamları, zaman aşımına uğrayacağı da kararlaştırılmıştı.

Son bölümde de Toprak Mahsulleri Vergisi Kanununun uygulanmasında görev alacakların statülerine ilişkin hükümlere yer verilmişti (*TBMM Zabıt Ceridesi*, 4 Haziran 1943: Devre:7. Cilt: 3. İçtima:1. İnikat: 33, 20-38).

4. Toprak Mahsulleri Vergisinin Uygulanması

Toprak Mahsulleri Vergisi Kanunu, hububât ve bakliyat başta olmak üzere muhtelif tarımsal ürünlerden elde edilen kazançlar üzerinden alınan olağanüstü, aynî bir vergiyi beraberinde getirdiği için daha önceki uygulamalarla büyük bir benzerlik göstermişti. Önceki düzenlemelerde devlet; belirli yüzdelerle hububat ürünlerine, bedeli karşılığında el koyma hakkına sahipti. Toprak Mahsulleri Vergisi Kanununun farkı; üretilen hububât, bakliyat ve diğer üründen doğrudan vergi alınmasıdır. Yeni Kanun ile verginin tarımsal ürünlerin belirli bir yüzdesine aynî vergi olarak devletçe el konulması ve sınırlı sayıdaki üründen de nakdî olarak vergi tahsili öngörülmüştü. Bu itibarla Toprak Mahsulleri Vergisi, Osmanlı döneminde uygulanan ve 1925 yılında yürürlükten kaldırılan Aşâr Vergisi ile büyük bir benzerlik göstermekte idi (Kayra, 2011: 208; Pamuk, 2009: 197; İnci, 2009: 116).

Toprak Mahsulleri Vergisinin II. Dünya Harbi yıllarında gündeme getirilmesinin bir başka nedeni de Türkiye’de tarım ve ziraat alanında alınan ve 1925’te kaldırılan Âşâr Vergisinden sonra bu alanın istenilen düzeyde vergilendirilememesi meselesi idi. Zirâ alınan radikal bir kararla Osmanlı döneminden 1925’e kadar geçen süreçte uygulanan bu vergi usulü, eski rejimin tasfiyesini de tam anlamıyla gerçekleştirilebilmek için kaldırılmıştı. Ancak Âşâr Vergisinin kaldırılmasından sonra hâlâ savaş ekonomisinin geçerli olduğu bir dönemde yeni Türk Devletinin hazine girdilerinde büyük bir düşüş yaşanmış, alınan tedbirler yeterli olmamıştı. Nitekim 1924 yılında Âşâr Vergisi yoluyla sağlanan gelir, Hükûmet kaynaklarının %22’sine tekabül etmekte idi. Bu eksiklik, dolaylı ve dolaysız vergilerin oranlarının arttırılması yoluyla giderilmeye çalışılmıştı. Örneğin arâzi ve ağnâm (hayvan) vergilerinin oranları arttırılmış, tüketim ve muâmele vergisi şeklinde yeni bir dolaylı vergi ihdâs edilmişti ki, tek başına bu verginin Hükûmet gelirleri içindeki payı 1926 yılında %20’yi bulmuştu. Âşâr Vergisinin kaldırılmasından sonra yürürlüğe konulan söz konusu düzenlemelere rağmen tarım gelirlerinin istenilen ölçüde vergilendirilememesi Hükûmeti farklı arayışlara yöneltmiş, Toprak Mahsulleri Vergisi de bu arayışın bir sonucu olarak ortaya çıkmıştı (Keyder, 1982: 53 vd; Kazgan ve Kazgan, 1960: 64 vd; Türk, 1981: 355).

Ancak Toprak Mahsulleri Vergisinin hayata geçiriliş sırasında önemli zorluklarla karşı karşıya kalması ve eleştirilmesi kaçınılmazdı. Zirâ dönemin şartları içerisinde düşünülecek olursa o kadar büyük tarım arâzinin denetim altına alınması büyük oranda güçtü. Ayrıca bu arâzi üzerindeki ürünü denetleyecek ölçüde ne sağlıklı bir denetim mekanizması ne de denetimi lâıyıkıyla yapacak yetişmiş bir kadro vardı (*Ulus Gazetesi*, 1943: 22 Ağustos). Yine vergi miktarı belirlenirken toprağın verimlilik durumu ve tarım alanında çalışan kişi sayısının dikkate alınmaması da eleştiri konusu olmuştu (*Akşam Gazetesi*, 1934: 12 Haziran).

Harman ve yığınların oldukça geniş bir arâzi üzerine yayılması, var olan sıkıntıyı daha da artırmıştı. Tarım arâzilerinin sahibi köylü vatandaşlar bakımından da önemli zorluklar vardı. Çoğu üretici, vergisini verebilmek için harman başında nöbet tutmak zorunda kalacağı gibi ürününü belirlenen toplanma merkezlerine götüreceği nakil vasıtalarına da sahip değildi. O dönem vergi tahsilatı işinde görevlendirilen Kafaoğlu, çiftçinin büyük zorluklarla karşılaştığını; vergi olarak alınan ürünü en yakın ofis merkezine yine çiftçinin götürdüğünü; dolayısıyla bunun ayrı bir külfet olduğunu ifade etmiş ve “öyle köyler vardı ki, ofis teslim merkezine kağı ya da eşekle yedi saatte gidilebiliyordu. Çiftçi, çoğu zaman geceyi orada, han odasına ücret ödeyerek geçiriyordu” demektedir (2005: 81).

Verginin uygulamasından doğacak sakıncalarını daha o günden vurgulayan Eskişehir Milletvekili Emin Sazak da haklı olarak; “... harman meselesinde sakat şeyler gördüm. Gerçi 3-5 gün amma, arkadaşlar, köylüyü dağ başında harmanı beklemeye icbâr etmekten kötü şey yoktur. Hele onu şuraya, buraya taşıtmak. Bunu yapacağına harmanını ateşleyiver daha iyi. Bilhassa dağlık, çalılık ve yolsuz yerlerde, fukara köylülere harmanını falan yere getir, diye müdâhale etmek doğru değildir. Her köyde -eskiden adına muâşşir denirdi, mültezimler konurdu - bunun gibi, her köyde % 8 alacak bir memur olmalıdır bence. Bunu heyet-i ihtiyâriyeye yaptırır ve dört köyün başına bir kontrol kor, üç dört tane de ölçücü insanlar kor. Azâlar da icâbında ölçerler. Devletin hakkını memur veya muhtar alır. Hiç olmazsa ölçme meselesi gecikmez. Hele bu sene mahsul biraz da inşallah bereketli olursa ölçme işi güç olur. Bir tarafta harman beklerken, öbür harmanı domuz yer veyahut başka bir ziyâna maruz kalır. Bunu ya kanundan büsbütün çıkaralım veyahut kanunda tasrih edelim ki günü gününe ölçülebilsin.” diyerek bu konudaki endişelerini ifade etmişti (*TBMM Zabıt Ceridesi*, 4 Haziran 1943: Devre:7. Cilt: 3. İçtima:1. 33. İnikat, 15 vd).

Toprak Mahsulleri Vergisine yönelik eleştiriler, kanunun yürürlüğe girmesinden sonra da artarak devam etmişti. Halk arasında, “Yeşil Ekin Vergisi” olarak da bilinen bu vergi (Özer, 2011: 229; Akman ve Akman, 2011: 84), uygulamadaki hatalar nedeniyle köylüyü oldukça zor bir durumda bırakmıştı. Vergi, bu yönüyle basında da sık sık gündeme getirilmişti. Daha bu kanunun

Turkish Studies

kabulünden hemen sonra Demirkan olacakları görürcesine Köye Doğru Dergisi'nde, kanunun uygulanmasına yönelik sakıncaları şu şekilde ortaya koymuş ve Hükûmeti ikâz etmişti: "Asıl korkumuz, verginin cibâyeti tarzında, köylüden derlenmesi sırasında uğranılacak bir takım mahallî zorlukların ortadan kaldırılması işlerinde, kanunun tatbikâtına ait meselelerin hallindedir. Zaten her kanunun en önemli tarafı tatbik işleri değil midir? Memur zihniyeti ile halk menfaâti veyahut realitelerin mantığı birbiri ile en fazla ve her vakit çarpıştığı memleketimizde, geçen seneler zarfında gördüğümüz, işittiğimiz vaka'lardan o kadar yılmışızdır ki, bunların bu sene de tekrar edilmemesi için elimizden gelse hayatımızı fedâ etmeye hazırız, diyecek kadar şimdiden içimizde ürpermelerin bulunduğunu söylemekte bir mahzur görmüyoruz" (Demirkan, 1943).

4 Haziran 1943 tarihinde yürürlüğe giren Toprak Mahsulleri Vergisi, hem Hükûmet hem de köylüler nezdinde büyük bir hayal kırıklığı yaratmış, istenilen verim alınamamıştı. Zirâ köylüler açısından hayal kırıklığı yaşanmış; en çok da vergi miktârını belirleyen memurların keyfi tutumlarından şikâyetler olmuştu. Rüşvet alarak vergi miktârını düşük gösteren memurlar çıktığı gibi üreticinin tarlasında ürettiğinden fazlasını vergi miktârı olarak tespit edenler de olmuştu. Dolayısıyla 24.316 vatandaş, ilgili mercilere müracaat ederek, vergi adaletsizliğinden şikâyet etmişti. Söz konusu şikâyet dilekçelerin sadece 16.816'sı vergi matrahının belirlenmesi sırasında keyfî işlem yapan ve olması gerekenden fazla vergi yazan memurların suistimâlleri ile ilgili idi (Ökte, 1951: 201). Yine bu dönemdeki yanlış uygulamalar nedeniyle vergisini ödeyebilmek için öküzünü, tarlasını satmak zorunda kalan vatandaşlar olmuştu. Ayrıca mevzuatın yanlış işlemesi nedeniyle ürünün gerektiği gibi toplanamadığı gözlenmiş, depo ve silolar yetersiz kalmıştı. Hububâtın açık alanlarda yığılması ve düzenli bir şekilde sevk edilmemesi yüzünden yağmur ve sele maruz kalan ürün çoğu kez çürütülmüştü. Bu durum da kamuoyunda büyük bir tepkinin yaşanmasına neden olmuştu.

1943 senesinde Türkiye'de yaklaşık 2,5 milyon çiftçi ailesinin bulunduğu ve ülkenin toplam zirâî gelirinin 2.620 milyar lira olduğu düşünüldüğünde bir çiftçi ailesinin ortalama 1000 liralık bir gelir elde edeceği tabii idi. O yıllarda yaşanan hayat pahalılığı da göz önüne alındığında ortalama 1000 lira gelir elde edebilen bir çiftçi ailesinin istenilen vergi miktârını karşılayabilmesi son derece güçtü (Keyder, 1959: 165).

Ayrıca hububâtın vergilendirilmesi için çok sayıda ölçme ve tahmin memuruyla harman bekçisi olarak kadro tahsis edilmesi, büyük bir külfeti de beraberinde getirmiş; toplanması beklenen miktarın yarısı kadar bir vergi toplanabildiği gibi elde edilen hâsılâtın üçte biri de tarh ve tahsil için harcanmıştı (İnci, 2009: 117). Hükûmet, bu tecrübeden yola çıkarak 4429 sayılı Toprak Mahsulleri Vergisi kanununda tadilâta gitmeye karar vermiş, kanunda birçok eksik ve boşluk olduğunu gerekçe göstererek 20 Mart 1944'te yeni bir Toprak Mahsulleri Vergisi Kanun tasarısını TBMM'ye sevk etmek zorunda kalmıştı (*TBMM Zabıt Ceridesi*, 23 Mart 1944: Devre: VII. Cilt: 8. İÇTİMA: 1. 32. İnikat, 64 vd).

TBMM'de Toprak Mahsulleri Vergisi Kanun Layihası hakkında görüşmeler, 19-22 ve 24 Nisan 1944 tarihleri arasında yapılmıştı (*TBMM Zabıt Ceridesi*, 19 Nisan 1944: Devre: VII. Cilt: 9. İÇTİMA: 1. 44. İnikat. 63-91; *TBMM Zabıt Ceridesi*, 20 Nisan 1944: Devre: VII. Cilt: 9. İÇTİMA: 1. 45. İnikat, 98-124; *TBMM Zabıt Ceridesi*, 21 Nisan 1944: Devre: VII. Cilt: 9. İÇTİMA: 1. 46. İnikat, 126-166; *TBMM Zabıt Ceridesi*, 22 Nisan 1944: Devre: VII. Cilt: 9. İÇTİMA: 1. 47. İnikat, 168-186; *TBMM Zabıt Ceridesi*, 24 Nisan 1944: Devre: VII. Cilt: 9. İÇTİMA: 1. 48. İnikat, 190-208, 218, 224-233).

Seyhan Mebusu Cavit Oral, Toprak Mahsulleri Vergisi Kanununda yapılan değişiklikleri özetlediği konuşmasında, yeni düzenlemeye atıfta bulunarak bir önceki yılda geçerli olan kanuna nazaran üretici lehine müdahaleler yapıldığını ifade etmişti. Oral, gerek verginin tarz ve tahsili ve gerekse üreticiye itiraz hakkı verilmesi hususundaki değişikliklere dikkat çekerek bu kanunla; geçen seneki kanun

arasındaki en önemli farkın, %2'lik vergi matrahındaki artıştan ziyade vergi toplama usulündeki değişime işaret etmişti. Oral, o tarihe kadar inisiyatifin sadece tahsil memurlarının eline bırakılmasına karşın yeni düzenlemede üreticinin ahlâk, seciye ve vatanperverlik hislerine de hitap edildiğini açıklamıştı (*TBMM Zabıt Ceridesi*, 19 Nisan 1944: Devre: VII. Cilt: 9. İÇTİMA: 1. 44. İnikat, 65).

Isparta Mebusu Kemal Turan ise yine aynı konuda söz almış ve bir önceki yılda kanunun uygulamadaki başarısızlığının gerekçelerini sıraladıktan sonra sözü idare amirlerinin iş bilmezliğine getirmiştir. Turan'a göre başarısızlığın nedeni; vergi toplama işinin başıboş bırakılmasıdır. Yani idare âmirleri, bunu yalnız bir vergi konusu sayarak mal müdürüyle ve mal müdürünün zayıf kadrosu ile köylüyü baş başa bırakmıştır. İdare âmirleri bu işin, başlıca sorumlusu olarak görülmüştür. Dolayısıyla idare amirlerince bu işin bir adalet meselesi olduğunu ve köylünün verebileceği miktarı almak lâzım geldiğinin bilinmesi gerekmektedir (*TBMM Zabıt Ceridesi*, 19 Nisan 1944: Devre: VII. Cilt: 7. İÇTİMA: 1. 44. İnikat, 71 vd).

Muvakkat Encümen üyesi Şinasi Devren de kanunun tadiâtı ve yeni tasarı görüşülürken ölçüm işlemleri ve görevlendirilen memurların yetersizliği hakkındaki görüşlerini izâh etmiş ve "...Arkadaşlar, bin nazariye çok güzel olan bu ölçü sistemi bir defa istilzâm ettiği geniş memur kadrosu, adedi yüz bini bulan bir muvakkat memur kadrosunun teşkilindeki müşkülât dolayısıyla iyi işleyemedi. Her türlü izâhtan vârestedir ki, bir anda yüz bin memur yaratmak fevkalâde müşkül bir amelîyedir. Memurların da kendilerine göre bir yetişme tarzı bir disiplin nizamı, zihniyetleri vardır. Bu zihniyet dâhilinde yetişmeyen memurlarla işi yürütmek pek güçtür, işte ölçü sisteminin bünyesinde taşıdığı ilk mahsur bu olmuştur. Bu itibarla yüz bine yakın bize verilen rakama, göre 93 746 adet, liyâkatlı memur bulunmamasından dolayı 4429 sayılı kanun tatbikatta umulan neticeleri verememiştir. İkinci bir muvaffakiyetsizlik unsuru da 34 500 küsur köyde fiili bir murakabe tesisi hususundaki imkânsızlıktır. Filhakika bu kadar geniş bir sahada müessir bir murakabenin tesisinde karşılaşılan müşküller yenilememiş, ehliyetsiz memurlarla murâkibesiz iş görmek mecburiyetindeki kanunu işlemez bir hale koymuştur." diyerek kanunun yeniden gözden geçirilmesinin gerekliliğini vurgulamıştı (*TBMM Zabıt Ceridesi*, 19 Nisan 1944: Devre: VII. Cilt: 7. İÇTİMA: 1. 44. İnikat, 78 vd).

Aynı zamanda büyük toprak sahibi ve çiftçinin sıkıntılarına bire bir mülâki olan Emin Sazak da söz istemiş, tasarı hakkındaki görüşlerini açıklayarak olası sakıncalar üzerinde durmuştu. O özellikle, % 8 olan vergi matrahının % 10'a çıkarılmasına itiraz etmişti. Sazak; konuşmasına başlarken, dünyanın her yerinde çiftçilerin ezildiğini ve sesini duyuramadığını söylüyor. Türkiye'de durumun farklı olmadığını, "...'bacağında donu olmayan, ayağında çarığı olmayan, üstüne örtecek yorganı olmayan, odunun üzerine başını koyup yatan kimdir?' dediğimiz vakit, işte bu vergi mevzuuna dâhil olan insanlar" diye tanımladığı Türk çiftçisinin de yoksul olduğunu, yiyeceği ve giyeceği olmadığını; ama kanaatkâr olduğunu, getirilen bu vergi artırımına da ses çıkarmayıp "Allahtan geliyor" diyerek tevekkül göstereceğini söylemişti.

Daha önce çıkarılan Varlık Vergisine şehirlinin nasıl itiraz edip gereksiz yaygara kopardığını hatırlatan Sazak; "hepimiz gibi çiftçiler de bu memleketin selâmeti için milyonlarca orduyu silâh başında tutmanın ne demek olduğunu müdriktir." diyerek köylü ve çiftçi lehine herhangi bir müdahalede bulunulmadığı halde Hükûmetin başı sıkıştığında yine yardımına koşanın çiftçi olacağını, dolayısıyla yapılan "artırım"ın hakkaniyetli olmadığını ve Maliye Vekâletinin bu konuda yanıldığını belirtmişti (*TBMM Zabıt Ceridesi*, 22 Nisan 1944: Devre: VII. Cilt: 9. İÇTİMA: 1. 47. İnikat, 168 vd).

Gaziantep Milletvekili Cemil Sabit Barlas da vergi oranının % 8’de kalması yönünde görüş bildirerek; “... Bunun %’8 e indirilmesi hakkında arkadaşlarla beraber bir takririm vardı... Bu maddeye baktığım zaman verginin % 8 den % 10 e çıktığını görüyorum. Hükümet bir taraftan hayatı ucuzlatalım diyor, öbür taraftan halkın % 82 sine taallük eden hububat vergisi nispetini % 10 a çıkarmak suretiyle bir nevi hayat zammı yapıyor.” demiş ve Hükümeti uygulamadan dolayı tenkit etmişti (*TBMM Zabıt Ceridesi*, 22 Nisan 1944: Devre: VII. Cilt: 9. İÇTİMA: 1. 47. İnikat, 168 vd).

Eskişehir Milletvekili Yavuz Abadan ise “Şüphesizdir ki, % 8 nispetin, % 10 a iblağ edilmiş olması Hükümetin ve hepimizin takdir ettiğimiz muayyen ihtiyaçların doğurduğu bugünkü vaziyetin icaplarına uygun bir keyfiyet” olduğunu kabul etmesine karşın halkçı bir rejimi benimsediği iddiasında bulunan, köylüyü korumayı ve köylüyü kalkındırmayı birinci prensip yapan Hükümetin böyle bir vergi artışına gitmemesi gerektiğini belirtmişti. Türk çiftçisinin büyük çoğunluğunun 30-100 dönüm arası ekim yapan küçük çiftçi olduğunu, kendi yiyeceği ve tohumunu ayırdıktan sonra geri kalandan vergi alınmasının daha doğru olduğunu belirten Abadan da Sazak gibi çiftçinin zor durumlarda her zaman varını yoğunu devlete verdiğini, bunun için de vergi zammından geri adım atılmasını dile getirmişti. Abadan köylünün ürününden elde edilmesi planlanan % 2’lik gelirin başka kalemlerden alınacak vergi ve elde edilecek gelirlerle kapatılması gerektiğini savunmuş; iktidârın 10-12 milyon liralık bir tasarruf düşüncesiyle çiftçiyi karşısına almamasını istemişti (*TBMM Zabıt Ceridesi*, 22 Nisan 1944: Devre: VII. Cilt: 9. İÇTİMA: 1. 47. İnikat, 169).

Eskişehir Milletvekili İzzet Arukan ise çiftçinin perişan hâlini anlatarak vergi matrahının aşağı çekilmesini; hatta % 5’e indirilmesi istemişti. Arukan çiftçinin Yavuz Abadan’ın söylediğinden daha perişan olduğunu belirtmiş ve “50- 100 dönüm nerede. Bizde öyle yerler var ki, 20 dönüm ancak ekilebilir. Köylünün ürettiği ürün kendisinin bir kaç aylık yemesine ancak kâfi gelir. O da hemen bittiğinden geçinebilmek için başka yerlerde amelelik yaparlar” diyerek köylünün yaşadığı çaresizliği dile getirmişti. Arukan sözlerine devam ederek, “Öyle köylerimiz var ki yolu yok, eşekten başka hayvanı yok, yetiştirdiği ürün ancak kendisine 3-4 ay yeter. Bu köylüler vergi vermekle kalmıyor; bir de 50 kiloyu eşiğinin sırtına vurup 4-5 günlük yoldan sonra ambara teslim ediyor. Kızılay’ın yardımına muhtaç olan bu çiftçilerden, vergi almak ne kadar doğrudur?” diye vergi artırımının sorgulanması gerektiği vurgulamıştı. Bu arada şehir, kasaba ve köylerde, halkın kendi ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla tesis ettikleri bahçelerin vergiden muaf tutulduğu gibi hiç olmazsa bir tona kadar ürün elde eden üreticinin de vergiden muaf tutulmasının daha adil bir yaklaşım olacağını da hatırlatmıştı. Arukan, konunun daha anlaşılır bir hâle gelmesi için kendi seçim bölgesinde yaşanan sıkıntılı durumu, başka örneklerle de açıklayıp konuşmasının sonunda bir de öneride bulunmuştu. Verginin toplam hasılattan alınmasını ve verginin % 8’i geçmemesini; hatta %5 indirilmesi gerektiğini önermişti (*TBMM Zabıt Ceridesi*, 22 Nisan 1944: Devre: VII. Cilt: 9. İÇTİMA: 1. 47. İnikat, 169 vd).

Arukan’dan sonra tekrar söz isteyen Eskişehir Milletvekillerinden Emin Sazak, eskiden köylünün gözünde Hükümetin; köye; ya vergi almak, ya askere çağırarak ya da hapse atmak için memur gönderen bir güç olarak görüldüğünü belirterek söze başlamış ve Cumhuriyetle bu algının yavaş yavaş değiştiğini kaydetmiştir. Özellikle son iki yıldır Saraçoğlu Hükümetinin çiftçiyi kollayarak güvenini kazandığını; “her vesile ile müracaat eden el yerine, çiftçiyi himaye eden bir el gibi” şefkatle yaklaştığını, fakat yapılan vergi zammının âdil olmadığını belirten Sazak; kurak verimsiz topraklara vergi artırımı yapılırken diğerlerinde indirim yapılmasının doğru olmadığını ifade ederek üzüm, fındık, incir gibi ürünlerden ihraç sırasında vergi alınması söz konusu iken ve dahası %11-12’ den %10’a indirilirken, diğerlerinin %8’den 10’a çıkartıldığını değerlendirmiş, adaletten uzaklaşmamak gerektiğini belirtmiştir. Üstelik Maliye vekilinin indirim yapılacağını belirtmesine karşın vergi artırımının zamansız yapıldığını vurgulayan Sazak; zor zamanlarda halkın zaten daha fazlasını vermek için elinden gelen her şeyi yapacağını, ancak şu anda vergi indirimi

olmazsa şahsen ıstırap duyacağını söyleyerek konuşmasını tamamlamıştı (*TBMM Zabıt Ceridesi*, 22 Nisan 1944: Devre: VII. Cilt: 9. İÇTİMA: 1. 47. İnikat, 170 vd).

Vergi kanunu tasarısının görüşülmesi sırasında o ana kadar konuşanların aksine vergi matrahının artırılması yönünde fikir beyân eden milletvekilleri de vardı. Nitekim Niğde Milletvekili Hüseyin Avni Ulusoy, vergi indirimini savunan Milletvekillerine hitaben olağanüstü bir dönem yaşadığını, %2’lik küçük bir vergi farkının çiftçinin hayatında önemli bir sorun yaratmayacağını, bundan küçük çiftçiler değil, bilakis büyük çiftlik sahiplerinin rahatsız olduğunu belirtmişti. Ulusoy, farklı bir bakış açısıyla konuya yaklaşırken, Hükümetin; köylünün, ekiniyle, sabanıyla, tohumuyla, hayvanıyla, sağlığıyla, kültürüyle her şeyiyle ilgilendiğini, bir anket yapılırsa köylünün de vergi indirimi istemeyeceğini iddia etmişti. Kendisinden önce söz alan Milletvekillerinin seçim çevresindeki seçmenlerinin düşüncelerine tercüman olmak yerine kendi menfaatleri doğrultusunda konuştuklarını ve “% 2’yi Devletten esirgemek cibilliyetinde bulunanlar pek azdır. Bir kaç tane olsa bile bunların bu hasis menfaatinin müdafaası bu kürsüye kadar yükselmemelidir.” diyerek sözlerini tamamlamış ve onları ithâm etmişti (*TBMM Zabıt Ceridesi*, 22 Nisan 1944: Devre: VII. Cilt: 9. İÇTİMA: 1. 47. İnikat, 171 vd). Siirt Milletvekili A. R. Esen de Ulusoy’la aynı görüşü paylaşmıştı.

Tasarı hakkında söz alan milletvekillerinden sonra Mâliye Vekili ve Elazığ Milletvekili Fuat Ağralı da söz alarak vergi indirimi yapılamamasından maliye bakanı olarak üzüntü duyduğunu belirtmiş ve neden indirim yapamayacaklarını şu şekilde açıklamıştı: “...Hükümet, fedakârlığa ihtiyaç gördüğü zamanda Türk vatandaşının ayağında çarığı, sırtında gömleği olmasa dahi nesi varsa vereceği, hattâ sırtındaki mintanından çok daha kıymetli olan canını da seve seve vereceği bin türlü hakâyik-i tarihiye ile sabittir. Tekrara hâcet olmayacak surette Türkün fedakârlığı meydandadır. Bu, mevzuumuzun haricindedir.

Hükümet fedakârlık istediği zaman Türk vatandaşı fedakârlık eder mi? Etmez mi? meselesi ayrıdır. Bizim konuştuğumuz normal vergidir. Bunun ikisini birbirine karıştırmamak lâzımdır. Esas itibarıyla % 10 nispetinde olan bu vergi ağır mıdır, değil midir? Bunu bütün mâliyeci, iktisâtçı olan arkadaşlarımızın malûmatına bırakıyorum. % 10 nispetinde olan bir vergiye ağır denemez, mutedil bir vergidir” (*TBMM Zabıt Ceridesi*, 22 Nisan 1944: Devre: VII. Cilt: 9. İÇTİMA: 1. 47. İnikat, 174 vd).

İstanbul Milletvekili Kâzım Karabekir, Mâliye Vekili Fuat Ağralı’nın “vatanın müdafaası için zaruret hâsıl olursa köylümüzün ve halkımızın donunu, gömleğini değil, canını da isteriz.” şeklinde sarf ettiği bir cümlenin kendisini de konuşmaya mecbur ettiğini belirterek söz almış ve “vatanın müdafaası için herkesin kanını vermesi, gerek kanunen gerekse vicdânen her ferдин borcudur. Amma tarihimizin çok elîm bir hatasının tekerrürünü görmek bu devirde çok acıdır. O tekerrür de şudur; köylülerimizi yakından tetkik eden bütün insanlar bilir ki, eski Anadolu’nun köylüye kadar intikal etmiş olan serveti gittikçe erimiş, erimiş ve acıklı bir hale girmiştir. Ö köylü kadınlarımızın boynundaki altınları, o köy gençlerinin renkli, alacalı, kırmızılı, güzel çuhadan yapılmış şalvarları, yatakları, bakır kapları ... âdeta birer müze eşyası gibi nadiren kalmıştır.” diyerek Anadolu ahâlisinin yaşadığı yokluğa ve yoksulluğa işaret etmişti.

Karabekir konuşmasına devam ederek konuyu vergi artırımına getirmiş ve Hükümetlerce o güne dek yapılan hataları açıklamıştı. O’na göre her harpten sonra; o harbin siyâsî ve askerî hatalarının tetkik edildiğini; ilgili uzmanların konuyla meşgul olduklarını; fakat çoğu kez sosyal ve iktisâdî cepheden bu konuların ele alınmadığını vurgulamıştı. Karabekir, “biz köylünün oldukça zengin devrini görmüş insanlarız. Öteden beri Hükümet, başı sıkıldığı zaman hemen munzam vergiyi müsâvatan tarha koşmuştur. Bütün Osmanlı tarihini tetkik ediniz. Devletin ihtiyacı var mı? Hemen müsâvatan alır. Malûmdur ki, muayyen bir matraha göre tayin edilmiş olan vergi en fakir insanı da faaliyetinde ve hayatında kendisini ayarlamağa imkân verir. ‘Şu kadar çalışırım ve şu kadar yerim.

Turkish Studies

Devlete de borcumu veririm' der. Amma tepeden inme olarak aynı esasın matrahını değiştirerek vergiye gittiniz mi? O aile sarsılmıştır, sendelemiş, bocalamıştır." diyerek adaletten uzaklaşmanın vatandaşı zor durumda bırakacağını ihtâr etmişti.

Uzun süren savaş yıllarının verdiği tecrübesiyle konuşan Karabekir, 20 dönüm, 30 dönüm tarlasıyla; ancak hayatını idâme ettiren, evindeki eli silah tutanları da askere gönderen kadın ve çocuk çocuğun ne yapacağını sorgulayarak, "değil verginin yüzde onu, yüzde sekizi dahi uygun görülse fakir köylünün hayatında şaşkınlık yapacaktır." demişti. Devletin başı sıkılınca vergi toplamak için seyyanen fakirlere kadar inmesi nedeniyle köylülerin bu hâle düştüğünü; düzinelerle gömleği, düzinelerle elbisesi olanlardan lâzım olduğunda gereken verginin alınmadığını; fakat köylünün donuna gömleğine kadar alınabileceği anlayışına sahip olmanın ne kadar elîm bir şey olduğuna işaret ederek varlık vergisine de gönderme yapmıştı.

Karabekir, gelir açığının giderilmesi için çözümün zenginlerden vergi alınmasıyla mümkün olabileceğini savunmuş; "Geçen harpte, cihan harbi içinde yaşadığımız muhiti gördük. Köylüler bir daha düştü. Fakat ortada lüks geçinen ve bütün çoluğu çocuğu dejenere olmuş bir zümre belirdi. Bi'l-vesile bir kere daha söylemişim; halkın safâleti de böyle muayyen bir zümrenin sefâhati de bir memlekette elbette istikbâl için bir emniyet vadetmez. Onun için ihtiyaçlarımızı tabii esas tutacağız, ama bu ihtiyaçlarımızın karşılığını almak hususunda en fakire kadar gitmek hususunu tercih etmeyelim. ... Hiç değilse bir senelik yiyeceğini; ancak tedarik edebilen aileler istisna edilerek ona göre kademeli olarak Devletin ihtiyacı temin olunsun. 25- 30 milyon lirayı, bu milletin hâl ü vakti yerinde olan ... halkımıza tahmil etsinler." diyerek kendine has tespitlerde bulunmuştu. Esasa önemlisi Türk köylüsünün ve Anadolu insanının içinde bulunduğu sıkıntılı durum; Karabekir Paşa'nın şahsında bir kez daha Meclis kürsüsünde ifade fırsatı bulmuştu (*TBMM Zabıt Ceridesi*, 22 Nisan 1944: Devre: VII. Cilt: 9. İÇTİMA: 1. 47. İnikat, 178 vd).

Erzincan Milletvekili Feyzi Kalfagil, de 4553 Sayılı Toprak Mahsulleri Vergisi Kanunu dolayısıyla Meclis görüşmelerinde söz alarak yaptığı konuşmasında vergi uygulamasının başarısızlığına değinmiş ve bir önceki yıl ölçüm esasına göre konulmuş olan vergilerin harmanda % 75 değil, % 100 oranında tahsil edildiğini; fakat idare âmirlerinin iş bilmezliği veya duyarsızlığı yüzünden üreticilerin uzun zaman bekletilerek onları zarara soktuklarını belirtmişti (*TBMM Zabıt Ceridesi*, 24 Nisan 1944: Devre: VII. Cilt: 7. İÇTİMA: 1. 48. İnikat, 193).

Toprak Mahsulleri Vergisi Kanun tasarısı görüşmeleri sırasında verginin % 8'de kalması gerektiğini savunan ve bu konuda bir de takrir veren Gaziantep Milletvekili Cemil Sabit Barlas ile birlikte Kocaeli Milletvekili R. Fenmen, Ankara Milletvekili F. Daldal, Kütahya Milletvekili Dr. A. S. Delilbaşı, Sivas Milletvekili İ. M. Uğur, Kayseri Milletvekili A. H. Kalaç, Kars Milletvekili F. Köprülü, Eskişehir Milletvekili Emin Sazak, İçel Milletvekili T. C. Beriker, Eskişehir Milletvekili Yavuz Abadan, Ankara Milletvekili F. Daldal, Kütahya Milletvekili R. Peker, Maraş Milletvekili A. Yaycıoğlu, Elazığ Milletvekili H. Kişioğlu, Trabzon Milletvekili L. Yavuz, İçel Milletvekili Dr. M. Berker, Muş Milletvekili K. Kotan, Gümüşane Milletvekili C. Selek, Ankara Milletvekili M. Eriş, Tunceli Milletvekili H. Üçöz, Balıkesir Milletvekili H. Küçükler, Ankara Milletvekili R. Börekçi, Balıkesir Milletvekili H. Karan, Trabzon Milletvekili M. S. Anamur, Konya Milletvekili M. A. Binal, Konya Milletvekili S. Irmak, Ordu Milletvekili Ş. Akyazı, Eskişehir Milletvekili İ. U. Aykurt, Kırşehir Milletvekili Ş. Torgut, Eskişehir Milletvekili İ. Arukan, Kırklareli Milletvekili Z. Akın, Konya Milletvekili Ş. Ergun da aynı görüşü paylaşmışlardı.

Söz konusu konuşmaların ardından Toprak Mahsulleri Vergisi Kanun tasarısı, 26 Nisan 1944'te TBMM'de görüşülmüş ve 293 olumlu oyla 4553 sayılı yeni Toprak Mahsulleri Vergisi Kanunu yürürlüğe girmiştir (*TBMM Zabıt Ceridesi*, 26 Nisan 1944: Devre: VII. Cilt: 9. İÇTİMA: 1.

49. İnikat, 259-275; *T. C. Resmî Gazete*, 28 Nisan 1944: Sayı: 5693; *Düstur*, 1944: 3. Tertip. Cilt: 25, 294-306; *Cumhuriyet Gazetesi*, 1944: 27 Nisan; Akman ve Akman, 2011: 83).

Yaşanan olağanüstü şartlar ve dış politikadaki değişime bağlı olarak ordunun ve büyük şehirlerin iâşesini temin etmek gâyesiyle çıkartılan Toprak Mahsulleri Verginden elde edilen hâsılat, 1943-1946 arasında Hükûmet ve il özel idare bütçelerinin % 5 ilâ % 7'sini oluşturmuştu. Toplanması beklenen % 10'luk vergi, toplanamamış ve bu beklentinin çok altında kalmıştı (Tezel, 1982: 396 vd). Toprak Mahsulleri Vergisi ile 1943, 1944 ve 1945 yıllarında toplam 319 milyon lira vergi gelirinun toplanması öngörülmüş iken, 1943 ile 1946 yılları arasında tahmin edilen rakamın ancak % 73'üne karşılık gelen 233. 500.000 TL toplanabilmişti (Başar, 1946: 100; Şener, 2004: 90; *Vakit Gazetesi*, 1944: 16 Mayıs).

Hükûmet, tespit ettiği vergiyi toplayamadığı gibi savaş yıllarında uygulamaya koyduğu köylüye yönelik politikaları nedeniyle de Türk köylüsünü ve kırsal kesimi karşısına almıştı. Türk köylüsündeki bu küskünlük, çok partili siyâsî hayata geçildikten sonra da etkisini sürdürmüştü. Toprak Mahsulleri Vergisi, sıkıntı içinde kıvranan köylü ve çiftçi vatandaşların akıllarda; tahsildâr baskısı ve jandarma şiddetinden başka bir iz bırakmamıştı (Özer, 2011: 230). Nitekim çok partili hayata geçişle birlikte tek parti dönemi uygulamaları, muhâlefet tarafından acımasızca eleştirilmişti. Demokrat Parti, Toprak Mahsulleri Vergisi uygulamalarından doğan aksaklıkları, seçim meydanlarında İsmet Paşa'ya karşı siyâsî malzeme olarak kullanmış ve çocuklara; "Bizi aç bıraktın!" diye bağirtirmiş, İsmet Paşa ise kendisine avazı çıktığı kadar bağırarak çocuklara hitaben; "Evet, ben sizi belki aç bıraktım ama babasız bırakmadım" diye karşılık vererek, savaşın acı gerçeklerini bir kez daha hatırlatma gereği duymuştu.

Olağanüstü şartların ortadan kalkmasının ardından 4553 sayılı Toprak Mahsulleri Vergisi Kanununun tasfiyesi gündeme gelmiş ve bu düşünce Meclis'e de taşınmıştı. TBMM'de tasfiye konusunda ilk görüşme 18 Ocak 1946 tarihinde yapılmıştı (*TBMM Zabıt Ceridesi*, 18 Ocak 1946: Dönem: VII. Cilt: 21. TOPLANTI: 3. 25. Birleşim, 74 vd). 23 Ocak 1946'da yapılan Meclis görüşmesinde ise Toprak Mahsulleri Vergisi Kanunu, 1 Ocak 1946 tarihinden geçerli olmak üzere kaldırılmıştı (*TBMM Zabıt Ceridesi*, 23 Ocak 1946: Dönem: VII. Cilt: 21. TOPLANTI: 3. 27. Birleşim, 91 vd).

Ancak Toprak Mahsulleri Vergisinin kaldırılması bir kısım köylüyü rahatlatmış olsa da ödemek zorunda olduğu vergi borçları bulunan köylülerin rahatsızlığı devam etmişti. Bu nedenle Seyhan Mebusu Sinan Tekelioğlu ile Çorum Mebusu Necdet Yücer, Toprak Mahsulleri Vergisi Kanunu'nun Kaldırılması Hakkındaki Kanuna ek olarak bir kanun teklifi hazırlayarak köylü ve çiftçiyi vergi borçlarından kurtararak rahatlatmak istemişlerdi. Çorum Milletvekili Necdet Yücer, 9 Aralık 1946 tarihinde Toprak Mahsulleri Vergisi borç bakiyelerinin affedilmesi için verdiği teklifin gerekçesini açıklarken; "Yaptığım incelemeye göre, gerçekten köylü ocaklarımızın takriben % 15-20'si bu artıkları ödeyemeyecekleri gibi ödeyebilmelerine de maddeten imkân mütalâa edilememektedir. Bu yüzden «Tahsil i Emvâl Kanunu» gereğince haciz muamelesi tatbik olunmakta ve esasen yoksul ve muhtaç itibarıyla borçlarını ödeyemeyen bu vatandaşların takip ve tazyik edilmesi ciddî güçlüklerle sebebiyet vermektedir. Her ne şekilde olursa olsun tasfiyesine gidilmesi hiç bir suretle müspet bir sonuç vermeyecek olan Toprak Mahsulleri Vergisi bakiyelerinin affedilmesi, en çetin yurt hizmetlerine büyük feragatle koşan müstahsilimizi sevindirecek ve bahusus yoksul ve muhtaç köylü ocaklarını feraha kavuşturacaktır." demişti (*TBMM Zabıt Ceridesi*, 21 Nisan 1947: Dönem: VIII. Cilt: 5. TOPLANTI: 1. 52. Birleşim, 74 vd).

Seyhan Mebusu Sinan Tekelioğlu da köylünün kalan borcu, ödeme durumunun olmadığını ve bu nedenle köylünün daha fazla ıstırap çekmemesi için böyle bir teklifte bulunduğunu ifade etmişti. 21 Mayıs 1947 tarihinde Meclis'te yapılan görüşmede 302 kabul oyuyla Toprak Mahsulleri

Vergisinin bakiyeleri de affedilmiş ve geç de olsa büyük bir yanlıştan dönülmüştü (*TBMM Zabıt Ceridesi*, 21 Mayıs 1947: Dönem: VIII. Cilt: 5. TOPLANTI: 1. 62. Birleşim, 200 vd; Özer, 2011: 231).

5. SONUÇ

II. Dünya Savaşı, dünya genelinde olduğu gibi, Türk ekonomisinde de büyük bir tahribata sebep olmuştur. Dönemin hükümetleri, gerek bu ekonomik tahribatı tamir etmek gerekse her an savaş şartları karşısında hazırlıklı bulunmak maksadıyla sert tedbirler almak durumunda kalmışlardır. Söz konusu bu sert tedbirlerin ekonomi alanında ki örnekleri ise, Varlık Vergisi, Milli Korunma Kanunu ve Toprak Mahsulleri Vergisi gibi kanuni düzenlemeler olmuştur. Toprak Mahsulleri Vergisi hükümetin, olası bir savaş durumunda ordunun ve toplumun gıda ihtiyacını karşılamak adına yürürlüğe soktuğu bir uygulama olup aynı zamanda Varlık Vergisinin de bir tamamlayıcısı olma özelliğini taşımaktadır.

Toprak Mahsulleri Vergisinin yürürlüğe girmesi noktasında TBMM oturumlarında ciddi tartışmalara neden olduğu görülmektedir. Dönemin siyasi yapısı itibari ile Tek Parti idaresi olarak tanımlanan bir sistem içinde, Toprak Mahsulleri Vergisi karşısında kimi milletvekillerinin Hükümete karşı açık bir muhalefet içerisine girmişlerdir. Meclis gündemine gelen her kanun tasarısı genel kurul salonunda tartışmalara sebep olabilirken Toprak Mahsulleri Vergisi için hazırlanan kanun tasarısı karşısında bu rutinin çok dışına çıkıldığı söylenebilmektedir.

Toprak Mahsulleri Vergisine karşı çıkan çevrelerin en önemli itirazı, söz konusu düzenlemenin Aşar Vergisini çağrıştırdığı yönünde olmuştur. Zira 1925 yılında kaldırılan Aşar Vergisi hem eski düzeni çağrıştırmakta hem de bu verginin uygulandığı dönemde halk üzerinde ağır bir baskı oluşturduğu bilinmektedir. Bu noktada belki de üzerinde durulması gereken bir diğer önemli husus, milletvekilleri arasında toprak sahibi olanların, Toprak Mahsulleri Vergisinin kazançlarında önemli bir kayba sebep olacağını düşünmeleridir. Bu husus açık bir şekilde ifade edilmemiş olsa da, ilerleyen dönemde CHP içinde, Demokrat Parti'nin kuruluşu ile sonuçlanacak olan "Dörtlü Takrir" krizi incelendiğinde, söz konusu tepkinin altında yatan ana sebebin yine hükümetin toprak sistemine müdahalesi olduğu görülebilecektir.

Toprak Mahsulleri Vergisi toplumsal alanda da tepkiyle karşılanmıştır. Türk toplumu savaş dönemlerinde kendinden beklenen fedakârlıkları can siperâne bir şekilde yerine getirdiğini Tekâlif-i Milliye emirlerinin uygulanmasında göstermiştir. II. Dünya Savaşı yıllarında ise farklı bir durum ortaya çıkmıştır. Kâğıt üzerinde iyi niyetlerle yürürlüğe sokulan bir düzenleme olan Toprak Mahsulleri Vergisi; ne yazık ki uygulamada ciddi hatalar ve suiistimaller yüzünden halk üzerinde olumlu bir tesir bırakmamıştır. Üretimini devlet ile paylaşan çiftçi, ürününü kendi imkânları ile toplama merkezlerine taşımak zorunda kalmış; daha da vahimi, toplama merkezlerinde biriktirilen ürünlerin iş bilmezlik yüzünden çürümeye terk edildiğine şahit olmuştur.

CHP içinde bile ciddi huzursuzluklara neden olan Toprak Mahsulleri Vergisi, II. Dünya Savaşı'nın sona ermesinin ardından 1 Ocak 1946 tarihinde yürürlükten kaldırılmıştır. Ancak olağanüstü şartların beraberinde getirdiği Millî Korunma Kanunu, Varlık Vergisi ve Toprak Mahsulleri Vergisi gibi uygulamaların faturası CHP Hükümetlerine çıkartılmış, muhâlefet tarafından acımasızca eleştirilmişti. Nitekim Demokrat Parti, uygulamadan doğan aksaklıkları seçim meydanlarında İsmet Paşa'ya karşı siyasî malzeme olarak kullanmış ve çocuklara; "Bizi aç bıraktın!" diye bağıştırmış, İsmet Paşa ise kendisine avazı çıktığı kadar bağırarak çocuklara hitaben; "Evet, ben sizi belki aç bıraktım ama babasız bırakmadım" diye karşılık vererek, savaşın acı gerçeklerini bir kez daha hatırlatmıştı.

Yürürlükten kaldırılmasına karşın Toprak Mahsulleri Vergisinden kaynaklanan borçlar, bir müddet daha takip edilmiştir. Ancak vergisini ödeme imkânı bulamayarak borçlanmış olan çiftçilerin, kanun yürürlükten kalktıktan sonra da kalan borçlarını ödemeleri mümkün olmamıştır. Bu durum TBMM gündemine taşınmış, uygulanmasında ciddi aksaklıkların yaşandığı bu vergiden kalan borçlarının silinmesi ve böylece köylünün rahatlatılması istenmiştir. Neticede 21 Mayıs 1947 tarihinde gerekli düzenleme yapılarak Toprak Mahsulleri Vergisinden doğan tüm borçların silinmesi kararlaştırılmıştır.

6.KAYNAKÇA

6.1.RESMÎ YAYINLAR

Düstur.(1943). 3. Tertip. Cilt: 24.

Düstur.(1944). 3. Tertip. Cilt: 25.

T. C. Resmî Gazete.(1943). 7 Haziran. Sayı: 5423.

T. C. Resmî Gazete.(1944). 28 Nisan. Sayı: 5693.

T. C. Resmî Gazete. (1947). 27 Mayıs. Sayı: 6616. Kanun No: 5050. ss. 12354.

TBMM Zabıt Ceridesi.(1341/1925). 2. İçtima Senesi. 58. İçtima. 17 Şubat (Aşârın İlgâsıyla Yerine İkâme Olunacak Vergi Hakkında Başvekâletten Mevrûd 1/508 Numaralı Kanun Lâyihası).

TBMM Zabıt Ceridesi.(1341/1925). 2. İçtima senesi. 56. İçtima.15 Şubat.

TBMM Zabıt Ceridesi.(1943). Devre:7. Cilt: 3. İçtima:1. İnikat: 33. 4 Haziran günkü oturuma ek: 66 sayılı Basma yazı: Toprak Mahsulleri Vergisi Kanunu Lâyihası. TBMM Matbaası: Ankara.

TBMM Zabıt Ceridesi.(1943). Devre:7. Cilt: 3. İçtima:1. İnikat: 33. 4 Haziran. TBMM Matbaası: Ankara.

TBMM Zabıt Ceridesi.(1943). Devre:7. Cilt: 3. İçtima:1. İnikat: 33. 4 Haziran ve 4 Haziran günkü oturuma ek: 66 sayılı Basma yaz ve ekleri: 4429 Sayılı Toprak Mahsulleri Vergisi Kanunu. TBMM Matbaası: Ankara.

TBMM Zabıt Ceridesi.(1943). Devre:7. Cilt: 3. İçtima:1. İnikat: 33. 4 Haziran günlü birinci celseye ek 66 sayılı Basma yazı: Toprak mahsulleri vergisi hakkında kanun lâyihası ve Muvakkat encümen mazbatası (1/76). TBMM Matbaası: Ankara.

TBMM Zabıt Ceridesi.(1944). Devre: VII. Cilt: 8. İÇTİMA: 1. 32. İnikat. 23 Mart. TBMM Matbaası: Ankara.

TBMM Zabıt Ceridesi.(1944). Devre: VII. Cilt: 9. İÇTİMA: 1. 44. İnikat. 19 Nisan, 63-91. TBMM Matbaası: Ankara.

TBMM Zabıt Ceridesi.(1944). Devre: VII. Cilt: 9. İÇTİMA: 1. 44. İnikat. 19 Nisan günlü birinci celseye Ek: 89 sayılı Basma yazı: Toprak mahsulleri vergisi hakkında kanun lâyihası ve Muvakkat Encümen Mazbatası (1/226). TBMM Matbaası: Ankara.

TBMM Zabıt Ceridesi.(1944). Devre: VII. Cilt: 9. İÇTİMA: 1. 45. İnikat. 20 Nisan, 98-124. TBMM Matbaası: Ankara.

TBMM Zabıt Ceridesi.(1944). Devre: VII. Cilt: 9. İÇTİMA: 1. 46. İnikat. 21 Nisan, 126-166. TBMM Matbaası: Ankara.

- TBMM Zabıt Ceridesi.*(1944). Devre: VII. Cilt: 9. İÇTİMA: 1. 47. İnikat. 22 Nisan, 168-186. TBMM Matbaası: Ankara.
- TBMM Zabıt Ceridesi.*(1944). Devre: VII. Cilt: 9. İÇTİMA: 1. 48. İnikat. 24 Nisan, 190-208, 218, 224-233. TBMM Matbaası: Ankara.
- TBMM Zabıt Ceridesi.*(1944). Devre: VII. Cilt: 9. İÇTİMA: 1. 49. İnikat. 26 Nisan, 259-275. TBMM Matbaası: Ankara.
- TBMM Zabıt Ceridesi.*(1946). Dönem: VII. Cilt: 21. TOPLANTI: 3. 25. Birleşim. 18 Ocak, ss. 74-77. TBMM Matbaası: Ankara.
- TBMM Zabıt Ceridesi.*(1946). Dönem: VII. Cilt: 21. TOPLANTI: 3. 27. Birleşim. 23 Ocak, ss.91-92. TBMM Matbaası: Ankara.
- TBMM Zabıt Ceridesi.*(1947). Dönem: VIII. Cilt: 5. TOPLANTI: 1. 62. Birleşim. 21 Mayıs, ss. 200-205. TBMM Matbaası: Ankara.
- TBMM Zabıt Ceridesi.*(1947). Dönem: VIII. Cilt: 5. TOPLANTI: 1. 62. Birleşim. 21 Mayıs. S. Sayısı: 130. (Seyhan Milletvekili Sinan Tekelioğlu'nun, Toprak Mahsulleri Vergisi Kanununun kaldırılması hakkındaki kanuna ek 2/10, Çorum Milletvekili Necdet Yücer'in, 4888 sayılı Kanuna ek 2/19 sayılı Kanun teklifleriyle Toprak Mahsulleri Vergisi artıklarının taksitlendirilmesi hakkında 1/49 sayılı Kanun tasarısı ve Tarım, Maliye ve Bütçe Komisyonları raporları). TBMM Matbaası: Ankara.

6.2.MAKALE ve ESERLER

- Akman, Şefik Taylan-Akman, İnci Solak.(2011). “II. Dünya Savaşı Yıllarında Türkiye’de Hububat Üretiminin Vergilendirilmesi”. *Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi.* 1/2. ss. 73-91.
- Başar, Suat.(1946).“Toprak Mahsulleri Vergisi Kalkınca”. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası.*2/1-4. ss. 88-107.
- Boratav, Korkut.(1974). *100 Soruda Devletçilik.* İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Bulutay, Tuncer, Tezel, Yahya S. ve Yıldırım, Nuri.(1974). *Türkiye Milli Geliri: 1923-1948.* Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını.
- Demirkan, Selahattin (1943).“Toprak Mahsulleri Vergisi ve Hükümet Hisseleri”. *Köye Doğru Dergisi.* Cilt: 3. Sayı: 72.
- Feyzioğlu, Bedii Necmeddin.(1954) “Zirai Kazançların Vergilendirilmesi”. *İktisat ve Maliye Mecmuası.* Cilt: I. Sayı: 8.
- İnci, İbrahim.(2009). “1923-1960 Döneminde Türkiye’de Tarım Faaliyetleri Üzerinden Alınan Vergiler”. *Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Dergisi.* 11/1. ss. 109-130.
- Kafaoğlu A. Başer.(2005). *Varlık Vergisi Gerçeği.* İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Karamürsel, Ziya.(1989).*Osmanlı Mali Tarihi Hakkında Tetkikler.* 2. Baskı. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Kayra, Cahit.(2011). *Savaş Türkiye Varlık Vergisi.* İstanbul: Tarihçi Kitabevi.

- Kazgan, Gülten-Kazgan, Haydar.(1960). “Türkiye’de Ziraat Kazançlarının Vergilendirilmesi İle İlgili Bir İnceleme”. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*. 21/1-4. (Ekim 1959-Temmuz 1960). ss. 62-118.
- Keyder, Beysan.(1959). “Ziraat Sektörde Vergilendirme”. *Maliye Enstitüsü Konferansları. Dördüncü Seri.(Sene: 1956)*. İstanbul Üniversitesi Yayınları: İstanbul.
- Keyder, Çağlar.(1982). *Dünya Ekonomisi İçinde Türkiye (1923-1929)*. Ankara: Yurt Yayınevi.
- Kuruç, Bilsay.(1963). *İktisat Politikasının Resmi Belgeleri*. Ankara: Maliye Enstitüsü Yayını.
- Ökçün, Gündüz.(1968). *Türkiye İktisat Kongresi (1923 İzmir, Haberler, Belgeler, Yorumlar)*.Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- Ökte, Faik.(1951). *Varlık Vergisi Faciası*. Nebioğlu Yayınevi: İstanbul.
- Öncel, Mualla-Kumrulu, Ahmet-Çağan, Nami.(2010). *Vergi Hukuku*. (19. Bası). Ankara: Turhan Kitabevi.
- Önder, İzzettin (1988).“Cumhuriyet Döneminde Tarım Kesimine Uygulanan Vergi Politikası”. *Türkiye’de Tarımsal Yapılar*. (Der: Şevket Pamuk, Zafer Toprak). Ankara: Yurt Yayınları. ss. 113 – 131.
- Özer, Sevilay.(2011).“II. Dünya Savaşı Yıllarında Uygulamaya Konulan Toprak Mahsulleri Vergisi ve Köylü Üzerindeki Etkisi”. *Tarihin Peşinde-Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*. Sayı: 5. ss. 215-234.
- Pamuk, Şevket.(1988).“İkinci Dünya Savaşı Yıllarında Devlet, Tarımsal Yapılar ve Bölüşüm”. *Türkiye’de Tarımsal Yapılar (1923-1987)*. Ankara: Yurt Yayınları. ss. 98-112.
- Pamuk, Şevket.(2009). *Seçme Eserleri II-Osmanlıdan Cumhuriyete Küreselleşme, İktisat Politikaları ve Büyüme*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Seyidoğlu, Halil (1992).*Ekonomik Terimler Ansiklopedik Sözlük*. Ankara: Güzem Yayınları.
- Şener, Sefer.(2004).“İkinci Dünya Savaşı Yıllarında Türkiye’de Tarım Politikası Arayışları”. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Sayı: 7. ss.73-92.
- Tabakoğlu, Ahmet.(2007). “Öşür”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. Cilt: 34. 2007, ss. 100-103.
- Tekeli, Esat.(1943).“Toprak Mahsulleri Vergisi”. *Türk Ekonomisi*. Yıl: 1. Sayı: 1. ss. 25-27.
- Tezel, Yahya.(1982). *Cumhuriyet Dönemi’nin İktisadi Tarihi 1923-1950*. Ankara: Yurt Yayınları.
- Türk, İsmail.(1981). “Cumhuriyet Döneminde Vergi Sistemimizin Gelişmesi”. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi Atatürk Özel Sayısı*. 36/1-4. ss. 335-357.

6.3.SÜRELİ YAYINLAR

Akşam Gazetesi.(1934).

Cumhuriyet Gazetesi.(1944).

Son Posta Gazetesi.(1943).

Tan Gazetesi.(1943).

Tasviri Efkâr Gazetesi.(1943).

Ulus Gazetesi.(1943).

Ulus Gazetesi.(1943).

Vakit Gazetesi.(1944).